

Innspill til helse- og omsorgskomiteen

Prop. 117 L (2023-2024) Lov om abort (abortloven)

Borgerrettsstiftelsen Stopp Diskrimineringen har spesialisert oss på funksjonshemmedes sivile rettigheter og avgitt en rekke høringsuttalelser som gjelder CRPD siden 2008. Vi deltar i dialogmøter med Justisdepartementet om endringer i vergemålslovgivningen.

Stopp Diskrimineringen mener:

- **CRPD må inkorporeres i Menneskerettsloven**
- **Utrede hvordan abortloven kan oppfylle CRPD og styrke gravide kvinners rettssikkerhet med effektive kontrollmekanismer.**
- **Hjemler i særlovgivning som utvider vergers fullmakt og i realiteten fratar rettslig handleevne uten dom jf. vrgl § 22, endres umiddelbart**
- **Effektive kontrollmekanismer må umiddelbart på plass for å hindre tvangsinngrep i reproduktive rettigheter**
- **Lovverket må hjemle adgang for gravide kvinner, til å overprøve beslutninger som tas av andre enn kvinnen selv i alle spørsmål som gjelder abort**
- **Lov om beslutningsstøtte må utredes i tråd med CRPD art 12**

Vi merker oss at HOD har delvis tatt hensyn til våre og andres høringsinstansers innvendinger.

Lovforslaget oppfyller likevel ikke CRPD artikler 23, 7, 12, 13, og heller ikke Norges egen tolkningserklæring til artikkel 12, slik ekspertutvalget påpeker i sin rapport om inkorporering av CRPD. Ekspertutvalget tar opp forholdet mellom særlovgivningen og vergemålsloven, og stiller spørsmål om abortlovens regler:

...om vergens rolle harmonerer med vergemålsloven, all den tid vergemål som hovedregel er frivillig og skal utformes individuelt for bestemte forhold. (del II punkt 17.5.4).

Vi mener at HOD ikke har

Vi viser til at CRPD er helt utvetydig når det gjelder funksjonshemmede kvinners reproduktive rettigheter:

CRPD artikkel 23

b) anerkjennelse av den rett som tilkommer mennesker med nedsatt funksjonsevne, til fritt og ansvarlig å treffe beslutning om antall barn og avstand mellom barnefødsler, og til tilgang til alderstilpasset opplysning og opplæring om reproduksjon og familieplanlegging, samt at de midler som er nødvendige for at de kan utøve disse rettighetene, skaffes til veie,

c) at mennesker med nedsatt funksjonsevne, herunder barn, beholder sin fruktbarhet på lik linje med andre.

Videre viser vi til ekspertutvalgets utredning om inkorporering av CRPD som gir en presis beskrivelse av hvordan dagens lovgivning er i strid med CRPD og gir gravide kvinner som er diagnostisert med «alvorlig sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet i betydelig grad» svært liten rettssikkerhet.

Som CRPD-ekspertutvalget peker på flere ganger, oppfyller ikke norsk praksis rundt vergemål tolkningserklæringene som ble avgitt ved ratifiseringen av CRPD i 2013.

Videre viser vi til drøftingen utvalget har i del II kap. 12.7 s. 119-121 om betydningen av vergers rolle etter andre lover enn vergemålsloven, hvor særlovgivningen gir adgang til å frata rettslig handleevne, uten dom, jf. vergemålslovens § 22, s. 185:

Å frata personer i disse gruppene den rett de ellers ville hatt til å selv å bestemme at de vil fjerne sin reproduksjonsevne generelt (sterilisering) eller konkret (abort), er det samme som å frata dem rettslig handleevne når det gjelder slike beslutninger. Som nærmere omtalt under utvalgets behandling av artikkel 12, er

det ulike meninger om adgangen generelt til fratakelse av rettslig handleevne er forenlig med konvensjonen. Norge har lagt til grunn at konvensjonen gir en slik adgang, men forutsetter at den bare skal brukes der det er nødvendig som en siste utvei, og være underlagt kontrollmekanismer.

Videre om hvordan disse særlovene (abort, sterilisering, ekteskap) også er i strid med tolkningserklæringene, s. 121:

Særlovgivning som gir vergen utvidet myndighet på denne måten, er vanskelig å forene med konvensjonens og vergemålslovens prinsipper om frivillighet, minste middel og individtilpasning. Det er også en viss uklarhet ved at noen av bestemmelsene i særlovgivningen ifølge forarbeidene skal fortolkes innskrenkende.

Bestemmelsene begrenser funksjonshemmedes selvbestemmelse i strid med artikkel 12 slik den er forstått i tolkningserklæringen, som sier at slike tiltak skal være «nødvendige som en siste utvei» og være underlagt kontrollmekanismer.

Det finnes legitimerer vergeordninger basert på kriterier om at noen ikke har beslutningskompetanse,. Dette forutsetter overvåking av vedtak der verge er involvert og systematisk innsamling av fakta og kontinuerlig evaluering for å påse at inngrep er nødvendige, siste utvei hindre uheldige praksiser, utglidning, dvs. at rettssikkerheten svekkes.

Som både LDO og abortutvalget påpeker mangler kunnskap og fakta om dagens situasjon, statistikk over tvangsaborter mm. Abortutvalget skriver:

Utvalget har ikke, innenfor sin funksjonstid, hatt mulighet til å fremskaffe systematisk kunnskap om situasjonen for kvinner med særlig innskrenket selvbestemmelse. Det er ikke tilgjengelig kunnskap om aborter som er utført etter anmodning fra verge, eller aborter i saker der det er innhentet uttalelse fra foreldre eller verge.